

عهد قاجار

مذاکره، اعتراض و دولت در ایران قرن سیزدهم

نویسنده

مترجم
حسن زنگنه

نسترهای
تهران
۱۳۹۷

فهرست مطالب

۷	مقدمه‌ی مترجم
۹	سپاسگزاری
۱۱	پیش‌گفتار مؤلف برای خوانندگان فارسی‌زبان
۱۵	مقدمه
۲۵	۱ زمینه: دین، جامعه، سیاست و تجارت
۵۳	۲ مردم، دولت و انگلیسی‌ها در بوشهر و جزیره‌ی خارک، ۱۲۶۶-۱۲۵۱
۷۵	۳ شیراز: اعتراض شهری و موازنده قدرت در ایالت فارس
۱۰۱	۴ اصفهان: اعتراض مردمی، کنترل اجتماعی و ظهور مشارکت
۱۲۵	۵ تظاهرات عمومی زنان در ایران قرن سیزدهم
۱۴۳	۶ لوطی‌ها؛ تنگستان لجام‌گسیخته‌ی شهری
۱۶۵	۷ سربازان سرکش
۱۸۵	۸ برده‌داری و برده‌های سیاهپوست در ایران قرن سیزدهم
۲۰۹	۹ ماجراهی دلدادگی بشیرخان، کاکاسیاه ملک التجار بوشهری
۲۲۷	نتیجه‌گیری
۲۳۷	یادداشت‌ها
۲۷۵	کتاب‌نامه
۲۸۵	نمایه

1

زمینه: دین، جامعه، سیاست و تجارت

زمینه اسلامی

جامعه‌ی ایران را، بخصوص در اموری که این اثر به آن‌ها می‌پردازد، شریعت اسلام شکل داده بود.^۱ بدروغ این که شاه بر اساس حق موروثی ادعای مشروعیت می‌کرد و با القابی چون ظل‌الله (سایه‌ی خدا) تلویحاً به مردم می‌فهماند که این مشروعیت منوط به هدایت الهی است یا آن‌که از مفهوم فرّا‌بیزدی (تأیید الهی) بهره می‌برد، معالوصف آنچه از نظر مردم اهمیت داشت این بود که او می‌باشد به اصول شریعت گردن نهد و اعمال و رفتار خود را با آن وفق دهد، و قدرت و اقتدار او متکی بر این بود که در نظر مردم چنین باشد. اگر شاه به اصول شریعت گردن می‌نهاد و به آن وفادار می‌ماند، حکمرانی‌اش از نوع همان حکومتی بود که خداوند از طریق پیامبرش در قرآن مقرر نموده است. اراده‌ی خداوندی برای بشر از طریق قرآن و تفاسیر آن در شریعت شکل ملموس‌تری یافته و شریعت که در اصل الهی است برای همه‌ی امور و احتمالات، در همه‌ی اعصار، پیش‌بینی‌های لازم را کرده است. بنابراین، شریعت طریقی درست و نظم و ترتیبی کامل برای جامعه پدید می‌آورد، ضمن آن‌که کلیه‌ی ضروریات و انتظارات آن را پیش‌بینی می‌کند. شریعت مخصوصاً برای ایجاد عدل است که به چند لحن و به‌دفعات در قرآن تکرار شده و با مفاهیم دیگری چون پاکی و تقوی و انصاف و اعتدال و امنیت پیوسته است. ریشه‌ی واژه‌ی عدل به معنای راست‌کردن یا یکسان‌کردن یا متوالن‌کردن است. در دادن زکات، عدل وسیله‌ای فراهم می‌آورد برای توزیع ثروت و معیاری می‌سازد برای پرقارای عدالت اجتماعی و رعایت انصاف در قبال